

Κων/νος Κλουβάτος
δάσκαλος ειδικής αγωγής
Διδάκτορας Πανεπιστημίου Αιγαίου
Σχολ. Σύμβουλος 3^{ης} Περιφέρειας Π.Ε. Κυκλάδων

Εφαρμογή της μεθόδου
ανάλυσης έργου (Task Analysis)
για κατάκτηση δεξιοτήτων -
γνώσεων

klouvatos.mysch.gr

Το παράδειγμα που παρουσιάζεται εδώ αφορά στη βηματική κατάκτηση μιας επιθυμητής συμπεριφοράς - αποκατάσταση μιας μη αποδεκτής συμπεριφοράς.

Με τον ίδιο τρόπο μπορεί να εφαρμοστεί στην η μέθοδος για τη βηματική κατάκτηση μιας γνωστικής ή άλλης δεξιότητας

Η ανάλυση έργου έχει τέσσερα κύρια χαρακτηριστικά

- α. Σαφή δήλωση του τι περιέχει το έργο.
- β. Τα μέσα που χρειάζονται για να επιτευχθεί το έργο.
- γ. Το αρχικό σημείο ή σημείο εκκίνησης.
- δ. Μια διαδοχική σειρά από εύκολα βήματα.

Περιγραφή της συμπεριφοράς

Ασαφής περιγραφή

Είναι πολύ ενοχλητικός στην τάξη

Δεν μπορεί να συγκεντρωθεί.

Είναι υπερκινητικός.

Είναι πολύ εγωιστής.

Τρώει πολύ άτσαλα.

Σαφής περιγραφή

-Σηκώνεται όλη την ώρα από το θρανίο του, γυρίζει μέσα στην τάξη, παίρνει τα πράγματα των άλλων παιδιών και συχνά τα χτυπά.

-Εργάζεται όχι παραπάνω από τρία λεπτά στην τάξη και μετά σηκώνεται και χαζεύει από το παράθυρο.

-Πηδά όλη την ώρα, κινείται συνέχεια στην αίθουσα, κλωτσά τη μπάλα, δεν κοιμάται περισσότερες από δύο ώρες την ημέρα.

-Κλωτσάει και φωνάζει όταν του αρνούνται την πρώτη κατά σειρά επιλογή του στα παιχνίδια που παίζουν.

-Όταν σηκώνει το κουτάλι από το πιάτο πάντα λερνεται.

Παίρνουμε ένα λευκό χαρτί και γράφουμε:

α.Τον διδακτικό στόχο.

β.Τι μπορεί να κάνει το παιδί τη στιγμή αυτή (πρόκειται για το παρόν επίπεδο δεξιοτήτων του παιδιού).

γ.Ένα βήμα, που το παιδί μπορεί να φτάσει σε σχετικά σύντομο χρόνο (π.χ. μια εβδομάδα ή δέκα ημέρες κτλ).

δ.Μια σειρά από βήματα, τα οποία συμπληρώνουν το κενό ανάμεσα στο πρώτο βήμα και στο διδακτικό στόχο.

Ένα διδακτικό πρόγραμμα, το οποίο μπορεί
σχεδιαστεί τηρώντας την παραπάνω διαδικασία
είναι το εξής:

II. Σημερινό επίπεδο δεξιοτήτων:

Βήμα 1ο: Κάθεται στη θέση του 5 λεπτά, την
ώρα της γλώσσας.

III . Πιθανή σειρά των βημάτων :

Βήμα 2ο Κάθεται στη θέση του 10 λεπτά, την ώρα της γλώσσας

Βήμα 3ο Κάθεται στη θέση του 15 λεπτά, την ώρα της γλώσσας

Βήμα 4ο Κάθεται στη θέση του 20 λεπτά, την ώρα της γλώσσας

Βήμα 5ο Κάθεται στη θέση του 30 λεπτά, την ώρα της γλώσσας

Βήμα 6ο Κάθεται στη θέση του 40 λεπτά, την ώρα της γλώσσας

Βήμα 7ο Κάθεται στη θέση του όλη την ώρα στο μάθημα γλώσσας

Βήμα 8ο Κάθεται στη θέση του όλη την ώρα σε όλα τα μαθήματα

Μοντέλο ανάλυσης έργου που εφαρμόζεται και στην Ελλάδα:

- § Ορίζω τον στόχο
- § Αναλύω τον στόχο σε βήματα (task analysis)
- § Επιλέγω τις συνθήκες, με τις οποίες αυξάνονται απιθανότητες να πετύχει ο μαθητής το στόχο
- § Συζητώ τον διδακτικό στόχο με τον μαθητή και του εξηγώ τη διαδικασία που θα ακολουθήσουμε για να πετύχει το στόχο
- § Επιλέγω και ορίζω τις συνέπειες (σε συμφωνία με το μαθητή)
- § Αποφασίζεται πως θα γιορτάζεται η επιτυχία
- § Αποφασίζεται ποιοι άλλοι θα εμπλακούν στο πρόγραμμα
- § Αποφασίζεται πώς θα καταγράφεται η πρόοδος των μαθητών

Καταγραφή της προόδου των μαθητών (N. 1)

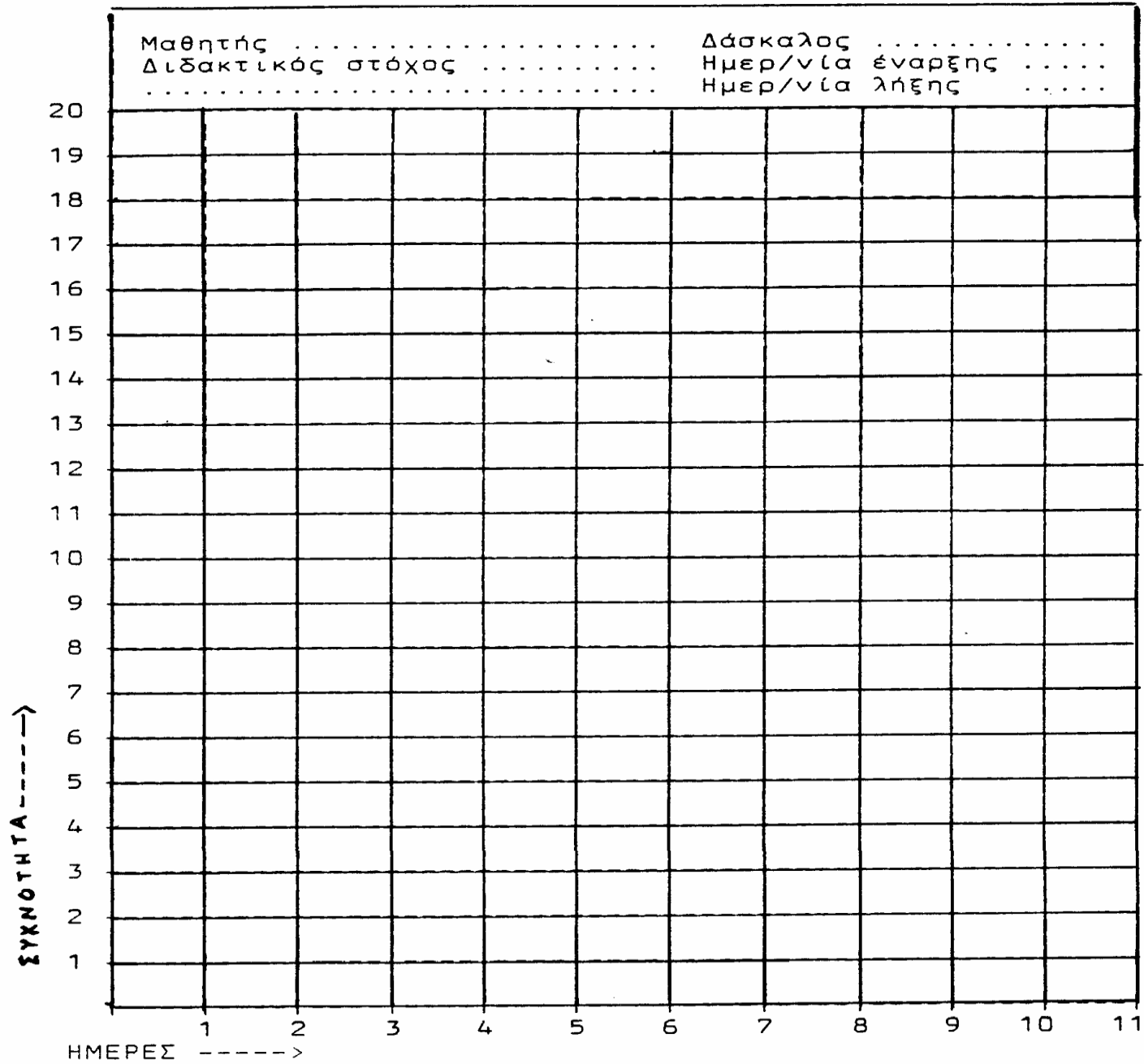
ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ	ΣΤΟΧΟΣ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1η	10'	V	--	Κριτήριο 4/5
2η	10'	V	--	
3η	10'		V	
4η	10'	V	--	
5η	10'	V		

Παρατηρήσεις/σχόλια:

Καταγραφή της προόδου των μαθητών (Ν. 2)

ΗΜΕΡΕΣ	ΣΤΟΧΟΣ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1η	10'	V	--	Κριτήριο 4/5
2η	10'		V	
3η	10'	V	--	
4η	10	V	--	
5η	10'	V	--	

Καταγραφή της προόδου των μαθητών (N. 2)

Αναγκαιότητα συνεργασίας

Οι τεχνικές αυτές απαιτούν απόλυτη συνεργασία των εμπλεκομένων, επιστημονική ανάλυση των αιτίων, συστηματική παρατήρηση και περιλαμβάνουν διαδικασίες καταγραφής συνθηκών, επιλογής κυρίαρχου προβλήματος, δημιουργία γραμμής βάσης, στοχοθέτηση, αξιολόγηση αποτελεσμάτων και ανατροφοδότηση της διαδικασίας. Η παραπάνω διαδικασία και τεχνική μπορεί να διδαχτεί αποτελεσματικά μόνο στα πλαίσια ενός ειδικά οργανωμένου προγράμματος.

Συνεργαζόμαστε σε κάθε προσπάθειά μας με όλο το εμπλεκόμενο προσωπικό και τους γονείς δημιουργώντας «συμμάχους» και αποφεύγοντας καταστάσεις όπου «εμείς χτίζουμε» και άλλοι άθελά τους «γκρεμίζουν». Η συνεργασία μπορεί να επεκτείνεται και μεταξύ των μαθητών μας και δεν αποκλείει και το ίδιο το παιδί με τη δύσκολη συμπεριφορά εφ' όσον τη δεχτεί σαν πρόβλημα και προσπαθήσει να την ελέγξει.

Πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι σε κάθε περίπτωση είναι ευκολότερο να αντικαταστήσουμε μία ανεπιθύμητη συμπεριφορά με μια άλλη αποδεκτή παρά να την εξαλείψουμε. Επίσης η αποτελεσματικότητά μας θα εξαρτάται και από το κατά πόσο σε κάθε παρέμβασή μας υπεισέρχονται οι παράγοντες αγάπη, ενδιαφέρον και εμπιστοσύνη προς το παιδί με το δουλεύουμε.

3. Μερικές αρχές που βοηθούν την θετική συμπεριφορά.

Εκτός από τους κανόνες της τάξης μερικές αρχές που πρέπει να τηρούνται από τον δάσκαλο και βοηθούν στην προώθηση της θετικής συμπεριφοράς είναι οι ακόλουθες:

- Ο έπαινος αυξάνει τις πιθανότητες να επαναλαμβάνεται μια επιθυμητή συμπεριφορά.
- Τα σχόλια που δηλώνουν ή συνοδεύουν τον έπαινο πρέπει να διατυπώνονται έτσι, ώστε να προκαλούν τη συμπεριφορά που θέλουμε να αυξήσουμε.
- Να αναζητούμε ευκαιρίες, για να επαινούμε τον μαθητή που δεν επαινάται συχνά. Ποτέ όμως έπαινο χωρίς αντίκρισμα. Ποτέ ψεύτικα.
- Είναι πολύ σημαντικό οι παρατηρήσεις στους μαθητές να γίνονται ιδιωτικά αλλά να επαιρούνται δημόσια.
- Υπάρχουν τύποι συμπεριφοράς που δεν μπορεί να αγνοήσει ο δάσκαλος (π.χ. επιθετική, βίαιη συμπεριφορά, η οποία μπορεί να προκαλέσει σωματική βλάβη στον ίδιο το μαθητή ή σε άλλα πρόσωπα). Στις περιπτώσεις αυτές δεν είναι δυνατό να τηρείται ο παραπάνω κανόνας. Πρέπει να γίνει άμεση επέμβαση, η οποία όμως πρέπει να γίνεται με διακριτικό τρόπο.
- Είναι σημαντικό να χρησιμοποιεί ο δάσκαλος σταθερά τον ίδιο τρόπο προσέγγισης των μαθητών, κάθε φορά που αυτοί εκδηλώνουν την ίδια συμπεριφορά.

4. Η επίδειξη (Modelling).

Συχνά οι άνθρωποι μαθαίνουν παρακολουθώντας ή αντιγράφοντας άλλους ανθρώπους. Αυτός ο τρόπος μάθησης είναι ιδιαίτερα συνηθισμένος στα παιδιά των μικρών ηλικιών. Τα μικρά παιδιά μαθαίνουν να συμπεριφέρονται παρακολουθώντας τους γονείς τους και τα μεγαλύτερα αδέρφια τους. Ο δάσκαλος μπορεί να προβάλλει στην τάξη μοντέλα θετικής συμπεριφοράς με διάφορους τρόπους.

- α. Με τη δική του στάση. Η δική του συμπεριφορά λειτουργεί ως μοντέλο. Είναι γνωστό ότι πολλοί άνθρωποι θαύμαζαν και όταν μεγάλωσαν σέβονταν τους δασκάλους τους, γιατί ήταν για αυτούς ένα καλό πρότυπο που τους βοήθησε να γίνουν σωστοί άνθρωποι.
- β. Με τη χρησιμοποίηση παιδιών της τάξης ως μοντέλων καλής συμπεριφοράς. Συχνά υπάρχουν στις τάξεις παιδιά τα οποία συμπεριφέρονται με ωριμότητα. Παιδιά φρόνιμα και καλοπροσαρμοσμένα, τα οποία γίνονται περισσότερο αποδεκτά από άλλα και χαίρουν της εμπιστοσύνης και της εκτίμησης των άλλων μαθητών. Τα παιδιά αυτά μπορεί ο δάσκαλος να χρησιμοποιεί ως μοντέλα. Αν επαινέσει ένα μαθητή, ο οποίος εργάζεται φιλότιμα και σωστά και αγνοήσει έναν άλλο, ο οποίος ατακτεί συνέχεια, επιδεικνύει θετικές μορφές συμπεριφοράς. Έτσι δηλώνει ο δάσκαλος έμμεσα ποιές μορφές συμπεριφοράς προσελκύουν την προσοχή του και ταυτόχρονα προωθεί καλές συνήθειες εργασίας στην τάξη.

3.1 Φράσεις που επηρεάζουν τη συναισθηματική κατάσταση.

α. Θετικές:

- Σου πάει πολύ το σημερινό χτένισμα.
- Είμαι σίγουρος πως προσπαθείς.
- Χαίρομαι που έγινες καλά.
- Το σακάκι σου Μιχάλη είναι πολύ ωραίο.
- Φαντάζομαι ότι κάτι σοβαρό θα σε εμπόδισε να φέρεις το τετράδιό σου σήμερα.
- Θάθελες να μου πεις τι σε απασχολεί;

β Αρνητικές:

- Δεν ντρέπεσαι να έρχεσαι στο σχολείο με τέτοια νύχια;
- Λυπούμαι που δεν μπορώ να σε πιστέψω.
- Μην είσαι παλιόπαιδο.
- Δεν περιμέναμε και τίποτε περισσότερο από τον Γιώργο.
- Μην κάνεις τον έξυπνο.
- Όσο έλειπες η τάξη ήταν μια χαρά.
- Γιαυτό δεν σε κάνει κανείς παρέα.

3.2 Συνήθειες που επηρεάζουν την προσωπικότητα του παιδιού και τον βαθμό αποδοχής του από τον δάσκαλο.

α. Θετικές:

- Η συμπεριφορά του δασκάλου είναι πάντα ενθαρρυντική για όλα τα παιδιά.
- Ο δάσκαλος θεωρεί κάθε νέα προσπάθεια του μαθητή ως μία προσπάθεια για βελτίωση και αλλαγή.
- Βρίσκει τρόπο να ακούσει κάθε παιδί για όποιο πρόβλημα το απασχολεί.
- Σεβεται την αξιοπρέπεια των μαθητών του.
- Βοηθά τα παιδιά να αποδεχθούν τον εαυτό τους όπως είναι.
- Επιστημονικά και εκφράζει τις ευχές του για προσωπικά γεγονότα -ευχάριστα ή δυσάρεστα- των μαθητών του.

β. Αρνητικές:

- Επηρεάζεται από την καταγωγή των μαθητών του, την εμφάνιση, τη συμπεριφορά τους και συμπεριφέρεται ανάλογα (δηλαδή με συμπάθεια, αντιπάθεια, ειρωνία κτλ).
- Σε μερικούς μαθητές μιλάει με λεπτότητα, ενώ σε άλλους μιλάει σκληρά.
- Δεν δίδει σημασία στους μαθητές.
- Αφού διορθώσει το τετράδιο το πετάει στον μαθητή περιφρονητικά.
- Ειρωνεύεται ένα μαθητή για ελάττωμα ή αδυναμία του.

3.3 Φράσεις που αφορούν το κοινωνικό κλίμα της τάξης.

α. Θετικές:

- Δεν μπορούμε να σχολιάσουμε τον/την εφόσο απουσιάζει.
- Ακούσαμε τη μια πλευρά, πρέπει να ακούσουμε και την άλλη πριν αποφασίσουμε ποιος φταίει.
- Μπορείτε να συζητήσετε το θέμα. Σίγουρα θα βρεθεί μια λύση.
- Δεν έχω λόγο να αμφισβητήσω τις καλές προθέσεις του Μάρκου.
- Ευχαριστώ που μας εμπιστεύτηκες το πρόβλημά σου Γιάννη.

β. Αρνητικές:

- Θέλω να μου αναφέρετε κάθε παραβάτη.
- Γιατί δεν ήλθες να μου το καταγγείλεις;
- Αυτή δεν είναι τάξη ... Είναι φρενοκομείο.
- Δεν μπορεί κανείς να σας αφήσει δυο λεπτά μόνους.
- Βάλτε το καλά στο νου σας. Δεν πρόκειται να γίνει το δικό σας.
- Για να μάθετε άλλη φορά να κάνετε ό,τι σας λέω εγώ.

3.4 Συνήθειες που αφορούν το κοινωνικό κλίμα της τάξης.

α. Θετικές:

- Ο δ. παίρνει ως δεδομένο τις καλές προθέσεις των μαθητών του.
- Καλλιεργεί κλίμα αγάπης και κατανόησης μεταξύ των μαθητών.
- Φροντίζει την προσωπική του εμφάνιση.
- Όταν καθυστερήσει να έλθει στην τάξη απολογείται και δίνει στα παιδιά μια λογική εξήγηση.
- Είναι συνεπής στις υποχρεώσεις του απέναντι στους μαθητές του.
- Μιλάει στους μαθητές με λεπτότητα και ευγένεια.

β. Αρνητικές:

- Όταν αναφέρεται στα παιδιά τα χαρακτηρίζει με χαρακτηρισμούς, όπως "η καλή ομάδα", "η μέτρια", "η αδύνατη ομάδα" κτό.
- Ενθαρρύνει τους μαθητές του να κοροϊδεύουν αυτόν που τιμωρεί.
- Τιμωρεί τα παιδιά στήνοντάς τα πίσω στον τοίχο ή βγάζοντάς τα έξω από την τάξη.
- Επιβάλλει "συλλογικό πρόστιμο" όταν ένας μαθητής κάμει μια ζημιά.
- Ανακοινώνει κάτι ευχάριστο (π.χ. εκδρομή) πρώτα σε μια μικρή ομάδα ευνοουμένων του μαθητών στα παρασκήνια, και μετά σε ολόκληρη την τάξη.

3.5 Φράσεις που αφορούν την ανάπτυξη στάσεων-διαθέσεων-αξιών.

α. Θετικές:

- Μήπως δεν ήθελε να σου κάμει κακό;
- Κανένας δεν είναι αλάνθαστος.
- Δεν γίνεται να παραπλανούμε τους γονείς.
- Ο Μιχάλης σου ζήτησε συγνώμη. Πιστεύω πως μετάνιωσε. Μπορείς να τον συγχωρέσεις;
- Η συμπεριφορά σας στο παιγνίδι ήταν άψογη. Δεν πειράζει που νικηθήκατε.
- Έχεις δίκιο. Όμως υπήρχε και καλύτερος τρόπος να αντιδράσεις.

β. Αρνητικές:

- Τόσο μεγάλος και φοβάσαι το Δημήτρη;
- Καλά να πάθεις. Δεν σου έλεγα να προσέχεις;
- Ψέματα λές.
- Αν το μάθει ο πατέρας σου χάθηκες.
- Αν το ξανακάνεις θα το πω στους γονείς σου.
- Οι γονείς σου είναι τόσο καλοί. Τους ντροπιάζεις.
- Θα ερευνήσω όλες τις τσάντες.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Τσιπλητάρης, Α. (1992): *Ψυχοκοινωνιολογία της σχολικής τάξης*. Αθήνα.

Στάθης, Φ. (2001): *Κοντά στο παιδί με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες*.

Αθήνα http://www.geocities.com/parouden/spec_ag.htm

http://www.daskalos.edu.gr/d/ergasies/prob_symp.html

Sutton, C. (2003): *Προβλήματα Συμπεριφοράς Παιδιών και Εφήβων*. Σαββάλας, Αθήνα.

Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (επιμ.) (2000): *Άτομα με ειδικές ανάγκες και η ένταξή τους*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Molnar, A., Lindqvist, B. (Καλαντζή-Αζίζη, Α., επιμ.) (1998): *Προβλήματα συμπεριφοράς στο σχολείο*.

Οικοσυστηματική προσέγγιση. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Τάφα, Ε. (επιμ. – μτφρ.) (1997): *Συνεκπαίδευση παιδιών με και χωρίς προβλήματα μάθησης και συμπεριφοράς*. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Χρηστάκης, Κ. (1995): *Τα άτομα με ειδικές ανάγκες και η εκπαίδευσή τους*. Αθήνα, Παραδόσεις στο Μ.Δ.Δ.Ε.

Σιούτης (1996): *Κοινωνιολογία των ατόμων με ειδικές ανάγκες*. Αθήνα, Σημειώσεις Μ.Δ.Δ.Ε.

Γιαννικόπουλος, Α. (1991). *Ψυχολογία Προσαρμογής*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Καλαντζή-Αζίζη, Α. (1998). *Εφαρμοσμένη κλινική ψυχολογία στο χώρο του σχολείου*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Καλαντζή-Αζίζη, Α. (1984). *Αυτογνωσία: Αυτοανάλυση-Αυτοέλεγχος*. Αθήνα: Εκδ. Δίφρος.

Lefrancois, G. (2004). *Ψυχολογία της Διδασκαλίας*. (επιμ. Α. Ραφτόπουλος) Αθήνα: Έλλην.

Χατζηχρήστου, Χρ. (2004). *Εισαγωγή στη Σχολική Ψυχολογία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Harris, J.R., (1995). Where is the child's environment? A group socialization theory of development *Psychological Review*, 102(3), 458-489.

Nelson, J.R.(1996). Designing schools to meet the needs of students who exhibit disruptive behavior *Journal of Emotional & Behavioral Disorders*, 7(1), 1-22.

Robertson, J. (1981). *Effective classroom control*. London: Hodder and Stoughton Walker, H.M., Colvin, G., & Ramsey, E. (1995). *Antisocial behavior in school: Strategies and best practices*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.

Πηγές στο διαδίκτυο διαδίκτυο:

- <http://special.ed.about.com/od/behavior/emotional/p/handlebehavior.htm>
- <http://special.ed.about.com/cs/behavioraldisorders/a/rewards.htm>
- <http://www.users.globalnet.co.uk/~ebdstudy/strategy/behavior.htm>
- <http://www.daskalos.edu.gr/d/ergasies/epiuetikothta.html>
- <http://www.eduportal.gr/modules.php?name=News&file=article&sid=166>
- http://paroutsas.jmc.gr/spec_ag.htm
- http://www.ekadeve.gr/documents/stratigikes_symperiforon.doc
- <http://users.att.sch.gr/ipapath/probl%20symp.htm>
- <http://www.users.globalnet.co.uk/~ebdstudy/strategy/behavior.htm%20symp.htm>
- http://www.geocities.com/parouden/spec_ag.htm
- http://www.daskalos.edu.gr/d/ergasies/prob_symp.html